

Razstavo sta pripravila Arhiv Republike Slovenije in Pokrajinski arhiv Maribor

Sloveneci, za zmiraj gre!

Koroški plebiscit je boleče zarezal v zgodovino Slovencev, saj je pripeljal do na prvi pogled paradoksalnega izida. Ozemlje glasovalne cone A, kjer je bilo 70% prebivalcev Slovencev, je pripadlo Avstriji - za njo je namreč glasovalo 59% volivcev.

Razstava prikazuje celoten tok dogodkov vse od razpada monarhije do 10.10.1920. Je prikaz prevratne dobe, časa ko se zgodovina »zgosti« in posamezne napačne odločitve ali zamujene priložnosti nepovratno vplivajo na usodo množic.

Po končani svetovni vojni se glede poteka meje v nekdanji deželi Koroški dve novonastali državi (republika Nemška Avstrija - od septembra 1919 republika Avstrija in država SHS - od decembra 1918 Kraljevina SHS) nista mogli sporazumeti.

Narodna vlada v Ljubljani se ni odločila zasesti Celovca, ko bi to zlahka storila. Od konca 1918 spremenljiva vojna sreča ni bila več odločilna, čeprav so se do junija 1919 izmenjevali vojaški spopadi, hrška premirja in neuspela pogajanja - odločilo se je na mirovni konferenci v Parizu. S pomočjo Avstrijem naklonjene italijanske delegacije in na vztrajanje ameriškega predsednika Wilsona je junija 1919 padla odločitev, da priključitev z večino slovenski poseljenega ozemlja na Koroškem h Kraljevini SHS brez prebiscita ne pride v poštev.

Celovško plebiscitno ozemlje je bilo razdeljeno v dve coni. Glasovanje se je najprej vršilo v coni A – le v primeru, da bi zmagala Jugoslavija, bi prišlo do glasovanja tudi v coni B. Cono A je eno leto upravljal Jugoslavija, zadnje tri mesece pa je v upravo cone A usodno posegla mednarodna Plebiscitna komisija. Ta je s svojimi ukrepi za »ohranjanje čistosti plebiscita« paralizirala jugoslovansko oblast ter ustvarila razmere za širok razmah agresivne propagande, nasilja, ustrahovanja in podkupovanja volivcev. V teh okoliščinah so se Avstrijci izkazali za uspešnejše od velikokrat manj večših nasprotnikov z juga. Če k temu pristoječe dejstvo, da je nemško-nationalna politika predhodno petdeset let Koroško popolnoma obvladovala, precejen del koroških Slovencev pa že germanizirala ali vsaj držala v socialni odvisnosti ter jih uspešno strašila pred povratkom gospodarjev in maščevanjem ... je bil pravzaprav izid 41% za Kraljevino SHS dober.

Na razstavi prikazano arhivsko gradivo, ki je izbrano iz fondov štirih arhivov iz Slovenije, Avstrije in Srbije bo večinoma javnosti prikazano prvič do zdaj. Obogateno je s fotografijami in muzejskimi predmeti iz slovenskih in avstrijskih javnih muzejev ter zasebnih ustanov.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO
ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE

NARODNI
MUZEJ
SLOVENIJE

MUZEJ NOVEJŠE
ZGODOVINE SLOVENIJE